

19x12.64	1	עמוד 7	ישראל היום! - כותרת	08/11/2019	70701906-0
המרכז האקדמי למשפט ועסקי - 26330					

פרופ' בועז סנג'רו

גורמי האכיפה נדרשים להגינות גדולה בהרבה

ממייציגנו להגינות גדולה הרבה יותר. לפני כחמש שנים הוקמה נציבות הביקורת על מייציגי המדינה בערכאות, ובראשה מונתה השופטת בדיומוס הילה גרסטל. גרסטל הפיקה בתוך שנים ספורות חמישה דו"חות של ביקורת מערכתית על הפרקליטות, שבכוחם לתרום לשיפור המערכת.

האחרון היה כנראה יותר מדי עבור המערכת: נחשפה בו סימביוזה מסוכנת שהיתה קיימת בין רופאים במכון לרפואה משפטית לבין חוקרי מש"טרה ותובעים, כשהרופאים טעו לחשוב שתפקידם לסייע לרשויות להשיג ראיות מפלילות, במקום לדבוק במדע. כיום הליקויים תוקנו בהנהגתו של ראש המכון החדש ד"ר חן קוגל. בעקבות הדו"ח פנו אנשי מערכת אכיפת החוק לכנסת והשיגו חקיקה שנטלה מגוף הביקורת על הפרקליטות את הסמכות לערוך דו"חות ביקורת מערכתיים. הפרשה האחרונה מדגימה עד כמה חשוב להשיב סמכות זו על כנה, ואף להרחיבה כך שתבוקרנה גם חקירות המשטרה.

שמירה על הציבור מפני אנשים מסוכנים פיזית מפני, לדוגמה, עבירת רצח או אונס, ומניעת שי"ב בוש הליכי משפט כשיש ראיות לניסיון של החשוד לשבשם. המעצר הוא החריג – ניתן וצריך לחקור גם בלי לעצור. אין להשתמש במעצר להפעלת לחץ על חשודים להודות.

הפרסום האחרון על אודות האופן שבו נחקד העד ניר חפץ הוא מטריד מאוד. לא נעלמה מעיניי הודעת היועמ"ש ופרקליט המדינה, שלפיה "פרסומים אלה יוצרים רושם שגוי לגבי העובדות ולגבי סדר השתלשלות הדברים במהלך החקירה". אך גם לא נעלם מעיניי שהשניים אינם קובעים שהפרסום שקרי לחלוטין. נניח כדבריהם שסדר השתלשלות הדברים במהלך החקירה אכן היה שונה. עדיין, אם אכן חקרו במשטרה עדה שכלל לא קשורה לתיק, על מנת להפעיל לחץ על ניר חפץ, מודקרות מחוק העונשין העבירות החמורות "סחיטה באיומים" (סעיף 428) ו"הדחה בחקירה" (ס' 245).

נוכח התנהגות כזו של חוקרי המשטרה, ואולי גם של התובעים, אם אישרו אותה, כבר לא מובן מאליו שהם מייציגים סדאי את הציבור. אנו מצפים

מערכת אכיפת החוק הפלילי תפקיד חברתי חשוב והיא בעלת עוצמה רבה. עוצמה רבה מחייבת פיקוח וביקורת משמעותיים, כדי לשמר את חירויות הפרט ולמנוע שרירותיות. בחברה בריאה יש לבקר באופן שוטף את פעולותיהן של רשויות אכיפת החוק – המשטרה, הפרקליטות ובתי המשפט.

תפקידו הנכון של תובע איננו להשיג הרשעה בכל מחיר, אלא לסייע לבית המשפט להגיע לחקר האמת. התובע אינו מייציג את עצמו אלא את כו"לנו – את החברה ששלחה אותו. לכן הוא מחויב לנהוג בהגינות מרבית.

תפקידו הנכון של חוקר המשטרה אינו להשיג ראיות כנגד החשוד בכל דרך אפשרית. עליו לחקור בפתיות מגוון אפשרויות, לעקוב אחר הראיות ולא ללקות ב"קונספציה של אשמת החשוד", המוליכה למה שהאמריקנים מכנים "דאיית מנהרה" – כמו הסוס שחטמו את עיניו כך שאינו יכול להביט לצדדים. חוקר המשטרה גם חייב לנהוג בהגינות כלפי נחקרים – הן חשודים והן עדים. מטרתו של המעצד הקבועות בחוק הן בעיקר